

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, februar 1989
2. čisło · ISSN 0032-4132 · Lětnik 39

Bože słowo za nas

Pytajće Knjeza, tak dolho kaž da so namakać
Jezaías 55,6)

W poslednich lětach dóstawach wjele listow, w kotrychž pytaja so wšelke daty wo prjedownikach, a pisarjo so nadźiěja, zo steji něšto wo nich w našich cyrkwinskih knihach, kiž sahaja wróco wjace hač 250 lět. Mi běše přeco wulke wjeselo, hdyž móžach zaso někomu wotmołwić, zo sym namakał, štož jemu na wutrobje leži. Wězo tči za pytanjom tež próca a wutrajnosť a předejšim zrozumjenje za pozdaću dziwne zajimy druhich. Naše cyrkwinske knihi maja wyše toho za wosebitosć, zo su někotři fararjo 18. lětstotka zapisy zdžela serbsce a zdžela němsce činili. To rěka: Čłowjek njezměje wuspěcha při swojim pytanju, jelizo njeje při tym podpěraný. Druhdy so dwěluje, hač ma dalše pytanje zmysl, ale husto móžeš tola wěcy namakać, kiž dale wjedu.

Ale tu smy hižo na druhej a wyšej runinje našeho rozpominanja, a to na duchownej. Bóh ma swoje wašnje, kak jeho bliskosć realnje zhonimy. Po Jezajasu su wěste časy, w kotrychž Bóh nam tamne zawěšćenje skići, z kotrymž pola mnohich wěra steji abo padnje. Rěči so w tutym zwisku tež wo hnadnym času.

Wo kotre časy so poprawom jedna? Tutón měsac započínamy po cyrkwiskim léce pasionski čas. Słyšimy wěcy, hdžež so pokazuje na čerpjenje. Njesłyšimy jenož wo čerpjenju Božeho Syna, ale nam nochce do mysłow, zo Bóh docyła něšto z čerpjenjom činić ma. Tajke wobmyslenja móžeš hižo pola Jězusowych wučomnikow widžeć. Najpředy nič wo tym njezrozumichu. Jan Krčćenik je tehdy puć za namakanje wěrnosće pokazał. Rěka: Na druhi dzeń wuhlada, zo Jězus k njemu dže, a džeše: Hlej, to je Bože jehnjo, kotrež njese hrěchi swěta (Jan 1,29). Jan Krčćenik je přních wučomnikow k dowidženju wjedł, kotrež měješe za scěh swědčenje: Smy Mesiasa, potajkim žaľbowaného,

**Jězus Chrystus praji:
Chce-li štó za mnui přine-
tón zapřeј so sam a bjer
swoј križ wšednje
na so a poj za mnui.**

namakali. Kaž je znate, bu Mesias hižo w prastarych časach přilubjeny a wočakowany. Samo surowy kral Herodaš je jeho pytał, ale Bóh je tomu wobarał, zo móžeše tajki złośtnik toho namakać, kiž je wěrný Bóh a wěrný čłowjek. Tuž smy při dalšim wažnym dypku. Je naš čas tajki, w kotrymž da so Bóh tež namakać? Ja bych prajił: haj. Wězo wobara so Knjez wšej hordosći. Ale cyrkej je hač dotal wostała městno abo lépje prajene medium, hdžež Bóh so da namakać. Wězo su tež dwěle na cyrkwi. Tuž leži na tych, kotřiž w službje cyrkwe steja, wulka zamołwitosć, dokelž cyrkej ma tu na zemi zbóžnosť posrědkować, pokazujo ludžom tón puć. Pytajmy Knjeza přez nju! Jeli smy w njej woprawdže doma, smy Knjeza hižo namakali.

Ach, jeho jenož pytajće,
kiž zbóžnosť požadaće!
Wón sam je Knjez a wostanje,
ju při nim namakaće.

So k njemu džeržće wutrobnje
a wšitko druhe wostajće
a zdobnje jeho česće!

Feustel

Słowo k dialogej mjez Domowinu a Serbskej ewangelsko-lutherskej superintendenturu

Dnja 22. nowembra 1988 zetkachu so w Serbskim domje zastupnicy Zwjazkowego předsydstwa Domowiny a Serbskeje ewangelskeje superintendentury k 3. kołu dialoga wo wobě stronje zajiłowacych prašenjach. W srjedžišću wšěch wuradžowanjow steješe zhromadna starosć wo byće a dalši přichod serbskeho ludu, jeho rěć a kulturu. Delegaciju Domowiny nawjedowaše 1. sekretar zwjazkowego předsydstwa Jurij Grós. Jej přislušachu Herbert Funka, sekretar zwjazkowego předsydstwa, a člonaj zwjazkowego sekretariata prof. dr. sc. Měrćin Kasper a Sieghard Kozel, šefredaktor „Noweje doby“, člon zwjazkowego předsydstwa a župan župy „J. A. Smoler“, prof. dr. sc. Helmut Faska, a Hinc Cuška, člon zwjazkowego předsydstwa.

Delegaciju Serbskeje ewangelsko-lutherskeje superintendentury nawjedowaše serbski superintendent, farar Siegfried Albert. Jej přislušachu farar Jan Malink, předsyda Serbskeho ewangelskeho dnja, Kurt Latka a Handrij Wirth, serbskaj synodalej.

Wo wuslědku dialoga podamy stejišćo Zwjazkowego předsydstwa Domowiny a Serbskeje ewangelsko-lutherskeje superintendentury.

Stejišćo Zwjazkowego předsydstwa Domowiny

Jako Domowina mamy po našim XI. zwjazkowym kongresu zahajeny dialog, kotryž je pola wěriwych a dalšich člonow Domowiny a Serbow scyła namakał pozitiwny wothłós, za možnu, trěbnu a wunošnu formu wzajomneho dorozumjenja wo wažnych prašenjach našeho byća. Wuchadžamy při tym z toho, zo

Wutrobne přeprašenje

na serbski kubłanski dzeń
póndželu, 20. februara 1989, we wosadnym domje
w Budyšinje na Hornčerskej

Tema: Swědkojo wěry
Započatk w 9.30 hodž.
Kónc: wokoło 15.30 hodž.

nima žana strona wotmysl, druhej něšto nanuzować. Respektujemy swětonahlad druhich a smy za tolerantnosť. Wjednistwo Domowiny nima přečiwo wěriwym žanežkuli předsudki a je přečiwo kóždejžkuli konfrontaciji wěrywuznaća dla. Rozdwojenje abo šćěpjenje Serbow dla swětonahlada njetyje byću a traću serbskeho naroda.

Přednjesenej próstwje Serbskeje ew.-luth. superintendentury, zmóžnić serbske rozhłosowe wusyłanja z nabožinskej tematiku a po stronach wuznamnje rozšěrić wudawanje časopisa „Pomhaj Bóh“, je Domowina poňnje podpěrała. Přez to zmóžniću so z oficalnym schwalenjom Statneho rozhłosoweho komiteja mjenowane wusyłanja, a ze stron Nowinskeho zarjada při předsydzě Ministerskeje rady NDR předleži licenca za widžomne rozšěrjenje wobjima časopisa „Pomhaj Bóh“ wot 1. 1. 1989.

Domowina zastupuje jako cyły serbski lud wopřijaca narodna organizacija zajimy wšěch Serbow, njehladajo na socialny staw, swětonahlad abo wěrywuznaće. Potwjerdzamy kongresowe wuprajenja, zo stej byće a přichod Serbstwa objektiwne jenož w socialistiskej towaršnosći zaručenej. Domowina podpěra tworjenje rozwithego socialistiske-

ho towaršnostneho porjada pod nawodom strony džělaćerskeje klasy SED a zasadžo so skutkownje za dalši rozkćěw našeje NDR, přenjeje a woprawdžiteje wóćiny Serbow.

Wjednistwo Domowiny wě, zo su nahladny džěl člonow a funkcionarow organizacije křesćenjo. Waži sej wysoko jich hódný a wuznamny podžěl na dobrych wuslědkach Domowinskeho džěla.

W konstruktivnym dialogu, kotryž wjedže se zo trěbnej šćerpnosću a wutrajnosću, njezamjělčachu so rozdžělné swětonahladne pozicije. Dyrbimy tele rozdžěle znać a připóznawać. Do srjedžišća pak ma so stajić to, štož nas wjazza a za čož smy zhromadnje zamołwići.

Domowina podšmórnya doraznje, zo wjazza wšěch Serbow naša wulka zhromadna sobuzamołwitosć za zachowanje měra jako najdrohnišeho kubła wšěch lůdži dobreje wole a naša zhromadna zamołwitosć za dalše byće a traće našeho Serbstwa. Tutón stawizniski nadawk njemóže nam ničto wotewzać a njewotwózmje.

Naša zhromadna próca měla so na to wusměrić, zo bychu wšitcy Serbjna nam wot stata w našich stawiznach přeni raz tak wulkomyslne date móžnosće za narožowanje a wuknjenje serbskeje řeče a

hajenje serbskeje kultury poňnje wužiwalu a zo by so hišće wjace Serbow wědomje k swojej narodnosći wuznawało, swoje džěci w tutym zmysle kubla a jim serbsku řeč jako drohotne narodne kublo posrědkowało.

Spěchujemy spřistupjenje, hajenje a přiswojenje serbskeho kulturneho nmrěwstwa a hódnotow swětoweje kultury a prócujemy so zaměrnje wo to, zo by so dale a wjace Serbow na serbskim kulturnym žiwjenju wობdžělało.

Domowina budže z hišće wjetšim dorazom wotpowědować swojej sobuzamołwitosći za wuwijanje a zasadženje serbskich abo dwurěčnych kadrow na wšěch polach při dalšim zwoprawdžowanju našeje dobreje a wupruwowaneje narodnostneje politiki.

Wuchadžejo z pozitivnych wunoškow dotalnych zhromadnych rozmołwow, smy za to, so dale mjezy sobu wo wážnych naležnosćach informować a na wuznamne zarjadowanja přeprašawać. Ze zahajenej rozmołwu a z formami zhromadneho džěla mělo so na wužitk Serbstwa pokročawać.

Jurij Grós,

1. sekretar Zwjazkoweho předsydstwa Domowiny

Stejišćo Serbskeje ewangelsko-lutherskeje superintendentury

Serbska ewangelsko-lutherska superintendentura wita zahajenje dialoga z Domowinu. Wona widži na wšelakich polach móžnosć zhromadneho prócowanja.

Dokelž je za nas tež lud wot Boha, mamy so wo zdžerženje našeho ludu prócawać. To so wosebje na Božich službach a na druhich zarjadowanjach cyrkweje w serbskej řeči stawa, kotrež we wšelakich wosadach přewjedujemy, kaž tež přez wudawanje a rozšěrjenje časopisa „Pomhaj Bóh“ a modernizowanje perikopow Swjateho pisma.

Džěl ewangelskich Serbow su tež Domowinjenjo. Woni su nošerjo serbskich kulturnych tradicijow, kotrež so kaž wot Domowiny tak tež wot ewangelskeje cyrkweje do kulturnych prócowanjow zapřimuju. Podpěramy tež pěstowanje serbskich kulturnych tradicijow a zasa džujemy so za wuwijanje nowych formow, dalokož bazuje jich zakład na tutech tradicijach.

Ewangelscy Serbjna su w zańdženosći byli wuznamni reprezentanća serbskeho narodneho hibanja (Michał Frencl jako založer serbskeje spisowneje řeče, Handrij Zejler, Arnošt Muka, Bogumił Šwjela, Jan Haješ, Ota Wićaz a druzy). W jich duchu chcemy so wo zesyljenje narodneho wědomja prócawać. Wuznamne prócowanja našich

wóćincow tworja wuchadžišćo našeho džzensnišeho džěla. Na jich zaslužby chcemy zhromadnje spominać. Mamy tež cyrkwinke stawizny za džěl powšitkownych stawiznow. K jich dalšemu přeslědženju chcemy přinošawać.

Widžimy w sčěhowacych dypkach móžnosć zhromadneho prócowanja:

1. starosć wo byće a přichod serbskeho ludu
2. spěchowanje serbskeje řeče
3. hajenje serbskeje kultury
4. pomoc k zesylnjenju narodneho wědomja
5. zhromadne zarjadowanja k počěsćowanju zaslužbnych Serbow
6. po našich mocach sobu skutkować při wudospołnjenju serbskich stawiznow
7. wzajomne informacije wo wážnych podawkach a terminach a dalši mjezsobny kontakt.

Dokelž pak je hólny nadawk cyrkweje připowědanje Božeho słowa, njemóže so wona za marxistiski ateizm zasa džić a tež nic wodžacu rólu tutoho swětonahlada podpěrać. Druhe swětonahladne pozicije pak maja so wot storny cyrkweje a Domowiny respektować, a knježić ma toleranca. W zajimje Serbstwa so prócujemy wo zrozumjenje druheho.

Džakujemy so zwjazkowemu předsydstwu za jeho podpěru při rozšěrjenju wobjima časopisa „Pomhaj Bóh“ a při zarjadowanju serbskich cyrkwinckich wusyłanjow w rozhłosu.

serbski superintendent
Siegfried Albert

puk prawje njetřěli, zo k ničemu kmanje njeje.

„Hej, Pintlaško, ty drje spiš! Maš džělo“, wolaše Uwe na njeho.

Puk so suwaše po lodže hač do zadnjeho kónca hata. Pětr da so za nim.

„Nic tak pomału, Pintlaško, tempo, tempo“, hólcý za nim wolaču.

„Jejdyrkecy, to ale traje. To bychmy mjeztym swačić móhli“, slyšeše Pětr Torstena prajić. „Pintlašk je a wostanje Pintlašk.“

Pětr chwataše tak spěšnje, kaž móžeše. Nadobo so cyle spěšnje Uwe nimo njeho suny:

„Hladaj, Pintlaško. Takle so to čini.“

Wosrjedž jězby so Uwe schili, zběhny puk a dobyćersce z nim kiwaše. Hólcý na tamnym kóncu hata wóťře placachu. Uwe, tón něšto móže!

Nadobo lód mjelčo zaknyskota, a prawa noha Uwe tčese we wodže.

„Tajke něšto hlupě“, swarješe Uwe a zeprě so na lěwu nohu, zo by prawu zaso wučahnył. Ale lód strašnje zaknyskota, zlama so, a Uwe suny so cyły do wody.

Za wokomik běchu hólcý z tamneho kónca hata na městnje njezboža.

„Nic tak blisko“, namołnješe jich Torsten. Něšto metrov před wodowej džěru wostachu hólcý stejjo.

„Čińće tola něšto a pomhajće mi!“ wolaše Uwe z wody.

„Haj, ale što? Tak jednorje to njeje, hewak so wšitcy hišće přelamamy. Pojědu po našeho nana“, praji Torsten a sydny so hnydom w svojich smykačowych črijach na koleso.

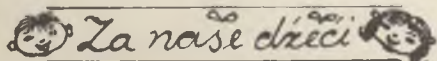
Hólcý bjezradne stejachu a přihladowachu, kak so Uwe prócowaše, so z džěry wudrapač, ale stajnje znawa so lód wokoło njeho lamaše.

„Nan hnydom přińdže, wutraj hišće chwilkú“, jeho hólcý tróštowachu.

Nadobo wutorhny Pětr hólcěj lodohokejowy kij z ruki, lehny so na lód a suwaše so po brjuše bliže k Uweje.

„Přimí kj!“ Pětr jemu přiwoła.

„Spytam će wučahnyć.“
Hdyž nan Uwe w awće přismali, stejše Uwe hižo při brjoze hata cyle mokry a dyrkotajo ze zymu a ze stróže-

Kak je so Pintlašk na Pětra přeměnil

„Pintlaško, ty budžeš so zaso wo puk starać“, postaji Uwe, hdyž wón hólcow do mustwow za lodohokej rozdžěleše.

Pintlašk, kotryž poprawom Pětr rěkaše, bě wědžal, zo tak přińdže. Přeco dyrbješe wón po puk lećeć, hdyž jón tamni předaloko po haće třěllichu. Lodohokej sobu hrać bě jenož jónu směł, hdyž tu dosć hólcow njebě. Tehdy bě

Uwe prajił: „Džens maš zbožo, Pintlaško, směš sobu hrać.“

„Wšitcy na swoje městna“, komandowaše Uwe a potom zahwizda. Hra so započá. Spěšnje jězdžachu hólcý na svojich smykačach tam a sem, suwachu puk po lodže, wolaču na so, smějachu so, padnychu, zaso stanychu a třěllichu přenje wrota. Pětr stejše na boku a přihladowaše. Hdy by tola tež tak derje hrać móhl kaž ei tamni! Hdyž bě wón směł sobu hrać, běchu hólcý na njeho swarjeli: zo je přepomałki, zo

lemi. Jeničke suche na nim bě Pětrovy anorak.

Za tydžeń, hdyž Uwe hólcow zaso do lodohokejowej mustwow rozdžěli, so praše:

„Štó so džensa wo puk stara?“

„Nó Pintlašć, štó hewak“, so Torsten džiwaše.

„Pětr hraje sobu“, Uwe kručě wotmołwi. „Spomjatkujće sej to wšitcy: Nimamy žanoho Pintlašća wjace. Wón rěka Pětr.“

Z tutoho dnja hraješe Pětr stajnje sobu lodohokej. A hdyž bě zyma ke kóncej, móžeše hižo nimale tak derje hrać kaž tamni hóley. T. M.

Seminar w Rakecach jónu hinak

Hinak hač hewak dožiwich posledni seminar (wot 30. 9. do 2. 10. 1988), kotryž njewotměwaše so kaž hewak we wulkim internacionalnym ramiku. Běchu drje tež hosćo, ale to běchu „jenož“ tři dźiwadźelnicy ze Šwicarskeje a Kuno Füssel ze Zapadneje Němskeje. Dohromady wobdžěli so 40 „jednorych“ sobustawow wosady, njeteologojo, na seminarje wo „Njeidealistiskim bibliskim čitanju“. Kuno Füssel, wotewrjeny čłowjek, kotryž měješe za každoho přecelny posměwk, zawjedže nas do metody bibliskeho čitanja, kotraž so strukturna analiza mjenuje. Tute wašnje, čitać (nic jenož bibliske) teksty, pochadza z Francoskeje (francoski strukturalizm). Za tych, kotřiž so přeni raz z tutej metodu zaběraja, je radžowne, wupjelnić tabelu: wosoby, jednanje, město, čas, towaršnostnu wokolinu, mytologiski swětonahlad atd.

Z tym je swědomite spóznaće zakładow móžne. Poska so najprjedy jónu dokładnišo na to, što tekst wupraji, prjedy hač so rozkladže a interpretuje.

Mje zahori tuta metoda, a za mnje bě napjate a zajimawe widjeć, štož husto při čitanju jenož přełeću.

Čujach so tež derje we farskej broźni, hdžež naš „mały“ kruh, běchmy štyrcećo, teksty rozpominaše, ale hdžež bě tež w přestawkach čas za wosobinsce hódne rozmołwy. Wězo njezaby so tež na spěwanje nižozemskich a druhich spěwow.

Za mnje běše tute teoretiske dźěło ze strukturnej analizu rjane wašnje a zabawa we wjesolej zhromadnosći.

Uta Philippec

Kermuša w Bukecach

Kak smy lětsa w Bukecach kermušu swječili?

Na cyle dobre, stare serbske wašnje. Z Božej službu a z tykancom a z kofejom. Kermušu njedźelu mějachmy krótkte swjedženske kemše w rjenje wobnowjenej cyrkwi, kotřež běchu přez pozownow a cyrkwinski chór zdobnje wobrubjene. K našemu překwapjenju nas naš nowy Bukečanski duchowny Bauer wšitkich přepryso po kemšach do wosadneho domu na šalku kofeja a kermušny tykanc. My běchmy wokoło 100 kemšerjow, tak zo skoro městna njebě za každoho. Ale tola dosahaše za každoho. Krótkte narěće a mały orchester nas zwjeselichu.

A poprawny kermušny dzeń, pónďzele, kiž so lětsa kryješe z reformaciskim swjedženjom, mějachmy serbske kemše. Susodny farar Malink mócnje předowaše wo Jězusowym słowe: „Ja pak a mój dom mój chcemoj Knjezej služić“.

Rady sej Lutherowy reformaciski kěrluš zaspěwachmy „Jed'n twjerdy hród je naš Bóh sam“. Kantorka na wotpočinku Hanka Koklic nam přednjese jako solo Bachowy spěw „Přińdź, duša, tuton dzeń, tón dyrbi swjaty wostać“ („Kommt Seelen, dieser Tag muß heilig sein besungen“). Kemše běchu we wulkej žurli wosadneho domu, a připódlu w malej žurli bě potom tež blido kryte. Wězo dachmy sebi zaso dobry kofej a tykanc słodžeć, ale wažniša běše dobra serbska bjesada, a wosebje farar Malink, bratr Pawoł Grojlich a knježna Koklic k tomu přinošowachu a wšelake nam wupowědachu ze swojich dožiwjenjow w Serbach. Jako so rozžohnowachmy, postrowichu nas přenje sněženki, a to dnja 31. oktobra! Derje, zo je restawracija cyrkwe doskónčena. Přetož najrjeńši kermušny dar je naš wobnowjeny Bukečanski Boží dom. Trěcha bu znowa kryta a cyle twarjenje wobmjatane a hromadže z wěžu z rjanymi barbami pomolowane. Wudawki běchu wysoke, ale wosada sama je wjele woprowała. Kóždy kermušny hósć na němskich kemšach dósta tu zwobraznjene foto, wěžu hišće z róstami, a hrono: „Wo jedne prošu ja Knjeza, to bych rad měł: zo bych móhl w Knjezowym domje wostać swoje žiwe dny“ (Psalm 27,4). Wo tym bě duchowny Bauer kermušnu njedźelu tež předował. G. L.

Rozprawa wo rozšěrjenym serbskim blidže

Pónďzele, dnja 17. 10. 1988, běše zaso jón tak daloko. Zeńdžechmy so w zwjeselacej ličbje, byrnjež bychu so někotre městna hišće móhli wobsadzić, na žurli Michałskeje fary. Běchmy wčipni na to, što měješe nam J. Knebel wo najstaršich serbskich stawiznach powědać, přetož dźěla wón w Institucie za serbski ludospyt na tutym polu. Wjele zajimaweho smy tam zhonili: Wěmy nětk, zo su Słowjenjo hižo w 1. a 2. lěstotku eksistowali a zo su z ratarstwa zežiwili. Wšelake pućowanja słowjanskich kmjenow su so wotměwali we wšelakich směrach. Někotre kmjeny, mjez nimi tež Milčenko a Lužičenko, zasydłowachu so w druhej połojcy přěnych tysac lět do krajinow džzensnišeje Hornjeje a Delnjeje Lužicy. Wěmy, zo 1002 po Chr. hižo Budyšin eksistowaše a Hodźij so 1007 přeni króć naspomni. Tež přenje twarjenja Budyskeho hroda su w tutym času nastali. Běchu to Milčenko, kotřiž su so w krajinach džzensnišeje Hornjeje Lužicy zasydliili. Sydlišća njeběchu wulke, mējachu jenož někotre statoki, a zwtjetša słušeše k sydlišću tež hrodzišćo. W nim bydleše župan. W hrodzišću wotměwachu so tež wiki, a hdyž strach hrožeše, namakachu ludžo a skót sydlišća tam wućeck. Namakanki z tajkeho hrodzišća su dopokazali, zo mējachu naši prjedownicy hižo keramiku, wědžachu rjady wobdželać a je tež wupyšić z rěznymi ornamentami a znajachu samo hižo rožku a pšencu. Zbytiki hrodzišćow mamy w našej Lužicy džensa hišće tójšto, na přikład w Skanecach, Lusku, Bělej Horje atd. Su to swědki starych časow a pomniki našich słowjanskich prjedownikow.

W slědowacej diskusiji zhonichmy, zo su měli prawobydlerjo našeje džzensnišeje Lužicy jenož naturske swjatnišća kaž na př. žorła a haje. Přednošk běše za nas wšitkich jara zajimawy a wědy hódny. Džakujemy so knjezeje J. Kneblej jara wutrobnje. W.

Cyrkej w Bukecach

Wutrobny džak

Pod tutym napisom so redaktor w zašłym čisle Pomhaj Bóh wšitkim džakowaše, kiž su na někajke wašnje za ewangelskich Serbow skutkowali. Nětko pak ma so wosebje fararjeje G. Lazarej džakować za wšitku prócu, kotruž měješe z ekspediciju „Pomhaj Bóh“. Lěta dołho je swěrnje kóždy mjesac naš časopis rozestal. Wot 1. januara tutoho lěta pak je tute dźěło do młodsich rukow položil. Džakujemy so bratřej Lazarej, zo je sobu k tomu dopomhal, zo je naš „Pomhaj Bóh“ sčasom k čitarjam přišoł. W přichodze ma so naš časopis wot serbskeje superintendenty rozposłać. Wězo móžeće pola njeje tež „Pomhaj Bóh“ skazać (adresa hlej impresum).

S. Albert

Wopyt pola ewangelskich křesćanow w Pólskej

(Kónc)

Poslednja stacija mojeho wopyta bě Łódź, po Wařawje najwjetše město Pólskeje. Mějach tam njedźelu na Božej službě předować. Předowanje běše w serbskej rěči, a je přełožil prof. dr. Leszczyński do pólsčiny. Na pišćelach zaklinča tež hudźba našeho serbskeho kantora Korle Awgusta Kocora, a mi so zda, zo nic posledni raz. Po kemšach zetkachmy so hišće z někotrymi wosadnymi na farje. Zajim za ewangelsku cyrkej w NDR a za ewangelskich Serbow běše wulki, a ja mējach na wjele prašenjow wotmołwić.

Popołdnju jědžeše mój přewodnik ze mnu do předměsta Radogoszcza, hdžež běše za čas němskeje okupacije koncentraciske lěhwo w prjedawšej fabrice. Džensa je tam wopomnišćo za tam zahinjnych. Wšelake eksponaty, tam wustajene, dopominaja na tón za wobydlerjow Łódže struchly čas. Bě mi čezko tam přeńć! Zhonich wot mojeho přewodnika tež, zo bě we Łódži samo koncentraciske lěhwo za dźěći! A něšto wo swojich dožiwjenjach za čas němskeje wobsadki mi tež powědaše. Što zamóže čłowjek druhemu načinić!

Hdyž na dny swojeho přebywanja w Pólskej spominam, potom móžu prajić: Wšudžom sym wulku hospodliwosć nazhonil. Su mje jako přečela witali. Ma-

la reformowana cyrkej w Pólskej spyta přez ewangelizacije a druhe zarjadowanja ludźi dosahnyć. A wona njedźěla jenož sama za sebje, ale tež zhromadnje z druhimi cyrkwjemi. Zajim za ewangelske serbstwo je mjez nimi wulki. Jako přećel so z nimi rozžohnowach. Zapłać jim Bóh wšitku lubosć, kiž smědžach w tutych dnjach dožiwić.

S. Albert

Dürer: Modlacej ruce

Knježe, nawuč nas so modlić

Z tutej temu přeprošuje nas k swětowemu modlenskemu dnju dnja 3. měrca 1989 drje mała, tola z wěru zajata črjódka křesćanskich žonow z Burmy. Žony z kraja złotych pagodow nas namołwjeja, z kraja, kiž je žiwy w starých nabožinskich tradicijach wuchodnej Aziskeje.

Burma, šěsćkróć wjetša hač NDR, je po rozměrje najwjetši stat južnowuchodnej Aziskeje. Poselstwo křesćanow z Burmy rěka:

„Modlić so je za dušu tosama kaž jěsć, pić a spać za čelo.“

Tak kaž su nas loni brazilske křesćanki namołwili k swětowemu modlenskemu dnju a z tym swój kraj, swoje problemy a swoje a naše naležnosće zhromadnje w modlitwje Bohej přednjesli, tak damy so lětsa wot křesćanow z Burmy přeprosyc.

Tema: Knježe, nawuč nas so modlić, njech nas k přemyslowanju pohnuje.

Bóh dał, zo bychmy z burmaskimi křesćanami zhromadnje tutón dzeń w modlitwje woswječili a so zwjazani wědželi we wěrje do jednoho Boha a Knjeza.

Přirjadujće so tež Wy do modlenskeho rječaza, kiž pónđe 3. měrca wokoło cyteho swěta.

Modlitwa křesćanow móže swět změniti. Bóh dał k tomu swoje žohnowanje.

A. Albertowa

Přispomnjeńčko

Mi napadnje, zo so w poslednim času husćišo praji: Cyrkej měta so wo to bóle starać. Jedyń měni, cyrkej dyrbi so bóle wo młodžinu prócować, druhi praji, zo ma so wona wosebje wo starých a chorych starać, třeći mysli při tym na zdźerženje twarjenjow, a štwórti ma zaso něšto druhe za wažne. Wšůdžom so něšto wot cyrkwy wočakuje — a zda so, zo wona wočakowanja njespjelni.

Prašam pak so potom tež: Štó je powowom cyrkej? To tola njemóžeja jenož přistajeni cyrkwy być! Njeslušamy my wšitcy k cyrkwi? A njeje potom tež naš nadawk, so wo młodžinu, wo starých a chorych a wo zdźerženje twarjenjow sobu starać?

Njerěču z tym za lěnosć fararja a druhich přistajenych cyrkwy. Woni maja swoje dźěło činić, a to druhy tež rěka na swjatok njehladać. Ale woni wšo njedocinja, štož so wot „cyrkwy“ wočakuje, haj, hustodosć tež wšitko njemóžeja. A njeje tež wot Swjateho pisma sem nadawk nas wšitkich, tu sobu skutkować — tež hdyž sebi to prócu a čas žada! Chrystus praji: „Štóž sće sćinili jednomu z tutych mojih najmjeńšich bratrow, to sće mi sćinili.“

Tuž njeprajće tak husto: „Cyrkej ma so wo to starać“, ale za to radšo: „Ja mam so sobu wo to starać.“ To měni

Waš S. Albert

Rozprawa wo nazymskim zeńdženju krajnej synody

Při přemyslowanju wo rozprawje zeschadza mi myslička, što je poprawom synoda. Su to woleni a powołani zastupnicy z cyteje sakskeje krajnej cyrkwy. Jednu třecinu někak wučinjeja fararjo z najwšelakorišimi teologiskimi nahladami a směrami. Lajkojo maja wšě móžne powołanja a přińdu ze wšěch kónčinow Sakskeje. Někotři zaběraja so z młodžinskim dźěлом, druzi zaso přislušeja krajnocyrkwinskemu zjednoćenstwu. Synodalojo su ludźo z předowaniskim nadawkom a tež jednoru wosadni, wot wysookošulskeho profesora hač k dźělačerjaj je nimale kóždy powołanje zastupjene. Tuta pozdatnje pisana zhromadnosć je nětk najwyši gremij za rozsudy cyrkwy. Je derje, zo njejsu pola nas frakcije kaž w zapadnych synodach. Potom by snadź wšo hišće komplikowanišo było abo tež nic. Smy po wustawje w svojich rozsudach swobodni. Zabyć tež njecham na „sobudźělacych hosći“ z krajneho młodžinskeho zarjada a ze studentskeje wosady. Woni móžeja so na diskusiji wobdźělić, štož tež husto wužiwa, njesmědža pak sobu wotłosować. Dale wobdźeleja so na synodze sobudźelaćerjo krajneho cyrkwinskeho zarjada. Jich potrjehja samsne prawa kaž wyše mjenowaných. Nic naposledk chcu naspomnić hosći ze Zwjazka ewangelskich cyrkwjow. Romsko-katolska cyrkej sćele zastupnikow. Hosćo z Ludoweje Pólskeje, z ČSSR, Zwjazkoweje republiki Němskeje a z Bratrowskeje wosady w Ochranowje su kedźbliwi přisposlucharjo.

Na kóždym nazymskim zeńdženju podawa cyrkwinske wjednistwo, krajny cyrkwinski zarjad a krajny biskop rozprawa. Cyrkwinske wjednistwo rozprawa wješe wosebje wo skupinach a skupinach w našej krajnej cyrkwi. W zań-

dženym léce woswjeći Ewangelske cyrkwinske zjednoćenstwo w Gnadawje swoje 100lětnje wobstaće. My w Sakskej znajemy je jako krajnocyrkwinske zjednoćenstwo. Poměr mjez krajnej cyrkwy a zjednoćenstwom je tuchwilu harmoniski a wotputany hač na někotre wuwzaca. Z dżakownosću připóznaje so služba wonych mnohich lajkow. Jich dźěło njech wostanje hibanje we wobłuku krajnej cyrkwy a nic zwonka njeje. Cyle hinaše je charismatiske hibanje. Wone přeplawi w poslednich 25 lětach cyrkwy wšěch konfesijow a kontinentow. Wone pochadza z wobłuka swjatokownych cyrkwjow a kładže doraz na nazhonjenje ducha a skutkowanje swjateho Ducha. To wjazaz za kritiku na „instituciju cyrkwy“ jako přemalo mócnu w zmysle skutkowanja ducha.

Rozprawa krajneho cyrkwinskeho zarjada zložowaše so na dźěło z dźěćimi a młodostnymi. Ličba nabožinskich dźěćo je lochko přiwzała, ale starosće čini njedosahaca ličba katechetisce wukubłanych sobudźelaćerjow.

Na twarnišćach krajnej cyrkwy je při wšěch aktiwitach wulki njedostatk na twarskich bilancach, materialu a twarskich dźelaćerjach. Rozpad drohotnych twarjenjow, wosebje wulkich cyrkwjow, načini wjele starosćow.

Naš krajny biskop porěča wo wopozkazmach našeje křesćanskeje wěry. Prašenje „Što je čłowjek?“ hnuje kóždu generaciju znowa. Změna generacije je zwjazana z wjele problemami. Młoda generacija chce zwjetša hinak, hač so starši nadźeja. Ze swojej rěču přeradzi so čłowjek, čeho ducha je. Biskopowe hluboke mysle su jenož z tutymi někotrymi sadami naspomnjene.

Jara zwjeselaca bě bilanca za l. 1987, kotruž měješe synoda schwalić. Zběranje cyrkwinskih dawkow je so wo 3,9 % powysyli (Budyska eforija wo 5,1 %). Na personalnych wudawkach so 400 000 hr zalutowa. Synoda dżakowaše

so wšěm, kiž su z dobrym dźěлом k tomu přinošowali, tež wosadnym za jich přinoški.

Socialno-etiski wuběrk rozprawješe na zjawnym posedženju wo situaciji starých ludźi w našim kraju. Wšo dohromady je jenož 13 500 městnow w starownjach. Ličba starých ludźi pak stupa. Drježdžany dóstanu w planowanskej dobre jenož 70 nowych městnow. Přirost na městnach w žlobiku wučinja šěsćkróć telko. Za hladanje dźěćo je zapłaćene wuswobodjenje z dźěla, za hladanje starých a kipyrych pak nic.

Wuběrk mějachu wo kopicy zapodaćow wuradźować a na nje wotmołwić. Synoda wobzamkny noworjadowanje za cyrkwinskih předstejićerjow. Wólbn staroba je so na 16 lět znižila, wolić móže so tón, kiž je 18. žiwjenske léto dokónčil.

Latka

Wobwodna synoda Budyskeje eforije

Dnja 12. nowembra zeńdže so wobwodna synoda we wosadnym domje w Budyšinje. Hłowna tema tutoho zeńdženja bě katechetisce wuwučowanje našich dźěćo. Krajny katechet farar Ruscher přednošowaše wo móžnosćach a problemach wuwučowanja. Tu podam někotre mysličky z jeho přednoška:

Dźěćo su naša nadźija, wone su naši přichodni sobudźelaćerjo.

Dźěćo su dźěl wulkeje zhromadnosće we wosadze Jězusa Chrystusa.

Dźěćom dyrbymy základne wuprajnja našeje wěry posrědkować.

Dźěćo a starši slujeja hromadze.

Podawanje nabožiny **dźěćom** žada sej wjele sobudźelaćerjow.

W diskusiji rozwažowachu so móžnosće, kak přihotować lajkow za tute dźělo. To so stawa na kursach w Moritzburgu. Tola to dyrbaťo tež na eforalnej runinje móžno być, přetož nima

kožda wosada za to trěbnych sobudźe-
lačerjow. Džěci měli so bóle do wuhoto-
wanja Božich službow zapřijeć, na př.
z kurendu abo ze spěwanjom. Dale rě-
češe so wo staršich a jich winowato-
sćach. We wjele wosadach wobdźěli so
na hladna ličba njekřćenych na naboži-
nje, a jim słuša naša wosebita staro-
sć.

Na koncu zeńdženja poda so rozprawa
wo nazymskej krajnej synodze. Z wob-
zarowanjom přiwzachmy powěsć, zo
nas superintendent Kreß 1. septembra
t. l. wopuští. Jeho postaji krajne cyrk-
winske wjednistwo za naslědnika wy-
šeho krajneho cyrkwinskeho radźićela
Raua, kiž woteńdže na wotpočink. L.

500. narodniny dr. Jana Brězana

Dnja 31. decembra 1988 bě tomu 500
lět, zo narodži so w Choćebuzu Jan
Brézan. Wo jeho džěcatstwie a młodych
lětach njeje ničo znate. W l. 1507 im-
atrikulowaše so we Wittenbergu a za-
stupi zdobom do klóštra minoritow.
Hižo w l. 1510 swjěčeše přenju mšu
w klóštrje. Wot l. 1519 zwjazza so z dr.
M. Lutherom a jeho wučbu. Wo tym
swědči jeju listowanje. W l. 1521 pro-
mowowaše na doktora teologije a před-
požiči z tym 11 tezew, kiž wotblyščuja
jeho žiwjenske nazhonjenja wo wěrno-
sći wěry.

W l. 1522 wróci so dr. Jan Brézan
do Choćebuzu a předowaše tam w serb-
skej cyrkwi wěry ewangelij z wulkim
wuspěchom. Tola hižo 27. septembra
1523 předuje wón — na namjet Luthera
a po powołanju přez wysokeho mištra
Albrechta — w domje w Kralowcu.
Luther jemu pisaše: „Jara rady mam
če tež tohodla, dokaž staraš so tež wo
to, zo nješeri so (wěc ewangelija) z na-
mocu a tumultom, ale jenož přez moc
słowa Božeho.“ Hody 1523 postaji jeho
biskop Samlandskeje, Georg von Po-
lantz, jako zamołwiteho za zarjadnistwo
hlowneje wosady. Wjacore jeho předo-
wanja z toho časa su so wuchowali.
Wot l. 1527 do 1531 skutkowaše w Rize.
Hdyž wróci so do Kralowca, založi tam
šulu, z kotrejež so uniwersita wuwu.
Hač do swojeje smjerće dnja 1. oktobra
1549 bě wicekancler uniwersity.

Na dopomnjeće tutoho reformatora
wjedžeše so wot srjědź decembra do
srjědź januara w Choćebuzu wosebity
póstowy kolk.

„Dr. Jan Brézan-Briesmann
31. 12. 1488 — serbski reformator —
1. 10. 1549“

M. Andreas Sembdner

Před 250 lěty narodži so Jan Jurij Vogel

Dnja 12. februara 1739 narodži so
w Trjebjeńcy (Steindörfel) Jan Jurij
Vogel jako syn wjesneho šewca. Z jeho
džěcatstwa wjele njewěmy. Ale tole
je znate: Wot l. 1753 hač do l. 1759 kubla-
še so na gymnaziju w Zhorjelcu. Potom
studowaše hač do l. 1765 w Göttingen
filologiju, prirodowědy a teologiju. Po-
skičenu docenturu na uniwersite wón
wotpokaza, wróci so do Łužicy a bu
domjacy wučer w Beiersdorfje a Budy-
šinje. Wot lěta 1768 skutkowaše w Mu-
žakowje najprjedy jako připołdński
předar a rektor šule, potom jako archi-
diakon a skónčnje jako wyši farar, su-
perintendent a generalny inspektor tam-
nišich šulow.

Wón bě hlowna wosoba Mužakow-
skeho kruha rozswětlerjow. Z wobse-
dźerjom Mužakowskeho knjejstwa běše
tehdy hrabja Georg Alexander Heinrich
Hermann von Callenberg (1744–1795),
kiž bě nowym idejam jara přichileny.
Ideje rozswětlerstwa běchu tež za Ser-
bow jara spomůžne, dokaž přiwobro-
čachu kedźbnosć tež wjesnym a slo-
wjanskim čłowjekam, přetož jedna za-
sada rozswětlerjow džě rěkaše: Wšitcy
ludžo su sej runoprawni. Najraznišo
zwurazni so tute hesło we wulkej byr-
garskej francoskej rewoluciji 1789:
Liberté, égalité, fraternité (swoboda, ru-
noprawasć, bratrowstwo). Sylne wliwy
rozswětlerstwa w Hornjej Łužicy na-
deńdžemy wosebje pola duchownych
Frenlec a Šerachec swójbow.

Jako student zahori so J. J. Vogel za
přirodniske basnistwo Salomona Geß-
nera a wozjewi w léce 1767 w Budy-
šinje poetiske wopisanje swojeje do-
mizny pod titulom „Empfindungen eines
Christen bei dem Anblick einer schönen
Gegend um Löbau und Kittlitz“. Na
podobne wažnje rysowaše w nastawku
„Versuch einer Schilderung von natür-
lichen Schönheiten der Gegend bei
Muskau“ (Budissin 1768) tež Mužakow-
sku holu. J. Bernoulli přiwza wobaj př-
noškaj do swojeje zběrki małych pučo-
wanskich wopisanjow. — Jako w lětach
1770–1772 lud w holanskich kónčinach
dla špatnych žnjow z hlodom mrěješe.
prošeše wón přez nowiny w cyłej Něm-
skej wo podpěru a nahromadži nimo
chlěba 700 tolerjow.

Najwjetši wuznam za nas ma J. J.
Vogel jako přecel a sobudźelač Hada-
ma Bohachwała Šeracha, najslawnišeho
pčolarja 18. lětstotka a založerja Hor-
njołužiskeho pčolarskeho towarstwa
(1766). Po nahłej smjerći Šeracha wuda
wón l. 1774 we Wroclawju jeho wuz-
namnu knihu „Waldbienenzucht“. W
předslowje k njej rysuje wón Šera-
chowu žiwjenje a skutkowanje. Mjez
druhim móžemy tam čitać: „Naše to-
warstwo wuwi so k takjim wyšinam,
kajkež při přihotach k jeho založenju
ženje wocakowal njeběchmoj, ale
k tomu bě jenož tajki duch kaž Šera-
chowu kmamy.“

Na koncu tutoho přinoška njech steja
sčehowace słowa J. J. Vogela, kotrež wo
jeho hlubokej česćownosći před H. B.
Šerachom swědča: „Njeh jeho mjeno
serbski lud ženje njezabudže, za kotryž
je telko pozbudźowacych publikacijow
napisał.“ — Směmy tuž měć Jana Jurja
Vogela za horliwego přecela Serbow.
Wón wumrě dnja 21. januara 1826 w
Mužakowje. Błažij Nawka

Wopyt pola českich bratrow

W „Pomhaj Bóh“ smy druhdy hižo
pisali wo ewangelskej cyrkwi českich
bratrow w ČSSR. Tuta cyrkej je nastala
ze zjednoćenjom lutherskeje a reformo-
waneje cyrkwy. To je so na generalnej
zhromadźiznje wobaju cyrkwjow 17. a
18. 12. 1918 w Praze wobzamknyło,
potajkim před 70 lěty. Za ewangelsku
cyrkej českich bratrow běše to přičina
za swjedžen, na kotryž sebi tež wukraj-
nych hosći přeprosy. Naša ew.-luth.
krajna cyrkej w Sakskej je mje na tu-
tón swjedžen delegowała. Nimo hosći
z druhich cyrkwjow w NDR běchu tež
cyrkwy z Pólskeje, Madžarskeje, Raku-
skeje, Šwicy, Nižozemskeje a Zwjazko-
weje republiki Němska zastupjene. Při-
jeće přez synodalnu radu běše jara pře-
čelne, a to nic jenož, dokaž znajach
hižo někotrych našich českich bratrow.

Njedzelu dopołdnja předowach w Pra-
ze-Strážnice, hdžež je bratr Lejdar, ko-
trehož wot cyrkwinskeho dnja w Hro-
džišću znajach, za fararja. Wón bjez
čežow moje serbske předowanje do če-
šćiny přeložowaše. Wosebje so zwjese-
lich, jako wuhladach mjez kemšerjemi
tež našu lubu znatu dr. Šretrovu a dr.
Boháča, dobreho přecela Serbow. Po
Božej službje bjesadowachmy hišće w
mjenším kruhu. Zajim za Serbow běše
wulki.

Popołdnju běše potom jubilejna swja-
točnosť w Salvatorskej cyrkwi w Praze.
Předowanje měješe synodalny senior
Josef Hromádka. Wón předowaše wo
hronje z profeta Jezajasa (40,31): „Ko-
třiž na Knjeza čakaja, dostanu nowu
móc.“ K tomu wón wuwjedže: Smy
mučni a to tohodla, dokaž smy nje-
spokojni, zwjeršnje žiwi — a to mje-
nujemy potom moderne žiwjenje. Žiwje-
nje pak njeje jenož džělo, bohatstwo a
připožnaće, ale wuznamne za naše ži-
wjenje je. štož je Bóh za nas činił.
Předar so prašeje, hač je cyrkej w běhu
tych 70 lět na to zabyła, zo Bóh nowu
móc dawa. Tež džensa Božu móc a po-
moc spóznamy — hdyž swoje starosće
Bohej doporučimy. Z tym potom swoju
njespokojnosť a swoju mučnotu přewi-
njemy.

Prof. dr. Molnar rěčeše potom wo
puću cyrkwy přez sydom lětdzesatkow
a poda někotre pokiwky za přichod.
Hosć postrowichu w mjenje swojich
cyrkwjow z bibliskim hronom.

Zhladuju na tute dny w Praze, móžu
jenož prajić, zo běše wšitko jara derje
organizowane a zo sym wobohaćeny so
z Prahi wrócił. Njeh Bóh tež w přicho-
dže tutu nam přez wšelake styki a zwi-
ski spřecelenu cyrkej žohnuje. Zawěsće
móžemy na přichodnym Serbskim cyrk-
wiskim dnju hosća z tuteje cyrkwy
witać. S. Albert

Naše nowiny a časopisy před 100 lěty

Z Budyšina. 11 gradow zymy pjatk ra-
no termometer pokazowaše. Naraňši
wětr je nadobo miłe wjedro, kotrež hač
do noweho lěta knježeše, wuduł a nam
sibirsku zymu přinješ. Wot ludži, ko-
třiž su sebi lód wotnajeli, so surowa
zymy z wjesolósću wita. Su so dolho
dosć strachowali, zo so jim lětsa po-
dobnje zeńdže kaž w l. 1883, hdžež rěki
a luže scyła njezamjerznychu. Tež ratar
by zymu rad widzał, hdy by zemja z wo-
hrěwacym sněhowym krywom wodžeta
była. Lětsa pak sněh dołho na so čakać
dawa, duž ratar ze starosću na swoje
pola hlada; přetož kruta zyma bjez sně-
ha wjele wjac škody naćini hač wulka
suchota w lécu.

Serbske Nowiny, januar 1889

Z Budyšina. Wot tych dnjow, hdžež
bu po našich Serbach znate, zo budže
lětsa wosom stow lět, zo naš Wettinski
kralowski dom swoje krajnowótne po-
žohnowane knježenje nad našim sak-
skim krajom wjedže, je so zaso a zaso
ze swěrných serbskich wutrobow pra-
šalo, hač da njebudže našemu serbske-
mu ludej žana možnota data, zo by swo-
ju lubosć a přiwisliwosć k swojemu
najwyšemu kralowskemu domej na je-
ho wosomstowlětnym jubileju tež wi-
džomnje wopokazało. Po wšelakich w
tym wutrobnym žadanju na wyso-
kimaj městnomaj sćinjených kročelach
a po dowěrných raduskładowanjach so
k založenju serbskeho wuběrka w tej
wótčinskej naležnosći zańdženu wutoru

knjezojo licentiatia theologiae farar ryčér Imiš z Hodžija, canonicus capitularis senior Kučank z Budyšina a zemskaj zapóstancaj kublerjej Keřk z Rodec a Kokla z Chrósćic w maćičnym domje pola k. Smolerja zeńdžechu... Serbske Nowiny, februar 1889

POWĚŚĆE

Hrabowa. Tudyši k. farar dr. Wolfgang Rudolph poda so spočatk nowembra po 30lětnej službje w našej krajnej cyrkwi na wotpočink. Po studiju teologije w Berlinje a Lipsku skutkowaše jako farar w Klukšu, Hrodzišću a Porchowje. Swoju disertaciju napisa wo nabožnej ludowědže. Znajemy dr. Rudolpha tež jako dopisowarjo do našeho časopisa, hdžež wozjewi mj. dr. pojednanje wo Gruhlece zwonylijerni w Małym Wjelkowje. Přejemy jemu w přichodnych lětach Bože žohnowanje a strowotu, nam pak dalje přinoški z jeho pjera. M.

Hrodzišćo. W tydženju wot 13. do 20. nowembra 1988 bě tu wizitacija. Superintendent Kreß z Budyšina wobdźeli so na wjacorych němskorěčnych zarjadowanjach, mjeztym zo serbski superintendent Albert kemšerjow na serbskich kemšach postrowi a na zhromadźiznje cyrkwiskim předstejerjam džak wupraji za jich zrozumjenje, zo so wosadny farar Malink nimo dźeła we wosadze tež za serbske naležnosće angažuje.

Začišće ze Sowjetskeho zwjazka

(3)
Rozmołwa z Nikolajom, bohosłowcom Prawoslawneje duchowneje akademije w Leningradže

Na Wašej akademiji kubłaja so přichodni duchowni. Kelko maće studentow?

Mamy cyłkownje 420 studowacych. Mjez nimi je 80 holcow, kiž kubłaja so na kantorki cyrkwiskich chórow. Studij duchownych traje štyri lěta.

Kelko maće lětnje absolwentow?

Tu w Leningradže kóždy lěto něhdže 60. Mamy pak hišće dalšej akademiji w Odessy a w Moskwje. Njedosaha to wězo, potrjebu na duchownych spokojić, tohodla je koncil skladnostnje mileniža w juniju 1988 wobzamknył, dalši seminar na Ukrainje založić.

Je naprašowanje za studijom teologije tak wulke?

Haj, naprašowanje je wulke, a ličba duchownych njedosaha, wosebje w Sibirskej a na wsach srjedźneje Ruskeje nic. W Sibirskej je tójšto nowych městow cyle bjez duchowneho. Tam jězdzi potom duchowny wot města k městu, swjeći Bože mšě, křičje atd. Problem so dale přiwótři. Perjestrojka přinješe ze sobu demokratizaciju, to rěka za nas na příklad, zo smědža so nowe wosady založić a z tym so njedostatki na duchownych dale powjetši.

Tu w akademiji chodža wšitcy w čornej sutanje abo w čornym wobleku. Na dróze njejsmy hišće nikoho tak widźeli, čehodla?

Našu čornu drastu nosimy jenož tu w našim twarjenju a njehodźimy w njej na dróhu. Hdyž džemy won, so „swětnje“ zdrasćimy. Přičina su njepřečelstwow zaštych lětdžesatkow přečiwu

Malešecy. Štwórtk, dnja 24. nowembra, zeńdžechu so starši z Malešec a susodnych Plusnikec, kotrychž dźeći so na nabožinje wobdźeła, k wječornej zhromadnej rozmołwje w tudyšej farskej stwě.

Nimo Malešanskeho wosadneho fararja, knjeza Neumanna, přiwitachu zhromadźeni w swojej srjedźiznje tež diakona ze susodneje Hućiny, knjeza Ludwiga. Přewažnje jednaše so wo problem dźeći 6., 7. a dalšich lětnikow, a knjez Ludwig zamó na jara nazorne wašnje tež z pomocu knihow, spěwnikow a dalšeho wobrazowego materiala přítomnym rozkladować, kak so tajka nabožinska hodžina přihotuje a tež přewjeduje. Rěčnik wuwjedže dale, zo wobsteji ze stron dźeći wulki zajim za tutón předmjet, ale wón napominaše zdobom tež staršich, po možnosći kóždy dzeń z dźećimi z prašenjemi křesćanskeje wučby a z tym tež z Božim słowom scyła so zaběrać.

Byrnjež přizamknyła so po tym chětro plódna diskusija wo tym a tamnym, tak dyrbi so tola kritisce přispomnić, zo móhlo so hišće wjacje staršich na tuty wječornym zetkanju wobdźelić, a knjez Ludwig napominaše přítomnych, za přichodne tajke zeńdženje, kotřež je w zažnym nalěcu noweho lěta planowane, so sobu za wjetše wobdźelenje postarać. K. Gruhl

Wóspork/Hrodzišćo. We wysokej starobje stej tu loni zemřełoj sotře Leńka Hornčerjec we Worcynju a Hanka Hornčerjec w Pólnym Kejžoru. Sotře pochadžeštej z dobreje serbskeje burškeje swójbje w tudyšej kónčinje; jeju

bratr bě posledni serbski a zdobom docyła posledni farar w Hućinje. Z nimaj je wotemřeła poslednja serbskorěčna generacija tuteje hižo přez lětotki tu sydłaceje swójbje. Wobě sotře rěčeštej wuběrnu, njeskaženu serbsčinu a běštej kaž prototyp serbskeje staruški: skromnej, małej, šwižnej, z wotdźelanymi rukami a skřiwnjenym chribjetom wot čěžkeho ratarskeho dźeła, z jeju wobličow a wočow pak swěćeše so stajnje radosć, džakownosć a lubosć. Njeh widźitej, štož stej w cyłym žiwjenju z wulkej pobožnosću wěriłoj.

Bart/Dobruša. Dnja 14. nowembra 1988 je tu zemřeła wudowa po něhdyšim Bartskim fararju Rjenču. Knjeni Hilža Rjenčowa je so jako najmlódsze ze štyrjoch dźeći fararja Jana Křižana dnja 17. julija 1902 na Hodžijskej farje narodžiła. W léce 1925 so wona wuda na fararja Gerharda Rjenča, kotryž pochadžeše ze serbskeho Rjenčec farskeho doma we Wjelečinje, a skutkowaše potom zhromadnje z nim we Łupoji a z lěta 1932 w Barće. Po smjerći swojeho mandželskeho w léce 1982 běše z džowku žiwa na wuměnk w Barće, hdžež bě tež stajnje mjez serbskimi kemšerjemi.

Mało mėsacow do njeje je zemřel jeje bratr, lékar Kurt Křižan w Dobruši, na kotrehož džewječdžesacyń je so loni w měrcowskim čisle PB spominało a kotryž bě potom w juniju hišće mjez nami na cyrkwiskim dnju w Hodžiju.

Z nimaj staj wotešoj poslednej dźešći wuznamneho serbskeho fararja Jana Křižana, kotrehož dopomjenki „Z mojego žiwjenja“ so w přichodnych čišlah PB wozjewja.

architektam nadawk, projekt wudželać. Wotnajenski pjenjez, kiž ma so lětnje stajej plaćić, je jara wysoki. Ale směmy znajmjeńša twarić. Prjedy bě to jara čězko, dyrbeše so tójšto trikow naložować, hdyž chcyše so twarić.

Kelko mnichow je w Sowjetskim zwjazku?

Je čězko, dokładnu ličbu mjenować. Po cyłym kraju mamy 21 klóštrow, wjetšina z nich su žónske klóštry. Wotmyslene pak je, dalje klóštry založić, jedyn na př. pola Moskwy a dalši při jězoru Ladoga njedaloko Leningrada.

Smě wěriwy čłowjek w stronje być? Pola nas so to druhy stawa.

Ně, to w našim kraju njeje móžno. Wěriwy so do strony njepřiwza.

Kajki bě wosud metropolita Pjotra, zastupjerja patriarcha Tichona, w dwacetych/tricetych lětach?

Metropolit Pjotr je w lěhwje zahinył. Mějachmy hišće dalšich zastupjerjow patriarcha Tichona, ale žadyn njemóžeše po smjerći Tichona jeho zastojnstwo přewzać, dokelž běchu so wšitcy zastupjerjo zajeli. Wšitcy biskopja su so zajeli hač do lěta 1943, jenož jedyn je přežiwił. Hač do lěta 1943 cyrkej jako organizacija faktisce njewobsteješe, hakele po 1943 smě so zaso wo cyrkwi jako wo organizaciji rěčeć.

Pola nas maja marxisticy filozofojo zajim za disputy z teologami. Je tomu tež we Wašim kraju tak?

Prócujemy so wo to, zo k disputam dóndže. Mějachmy tajke něšto hižo na spočatku dwacetych lět, jako zastupjer cyrkweje z Lunačarskim rozmołwy wjedžeše. Tehdy je duchowny lěpje wotrěznyl, a rozmołwy su na to spěšnje zastajili.

We Wašich cyrkwach njejsu dupy. Kak so pola Was křičje?

*Katedra
Izaaka
w Leningradze,
z lěta 1929
muzej*

Křćenca wotměwa so we wosebitej rumnosći. Stej dvě formje křćenicy: Stož so wukřćije, so pak z wodu polije, pak so skrótka cyły pod wodu podnuri.

Waše Bože služby su nimale ryzy liturgija. Kajki wuznam ma za Was přédowanje?

Přédowanje přeco k Božej službě słuša. Tema smě sej duchowny sam wuzwolić, za to njeje krutych postajenjow, je to jeho swobodny rozsud. Zwjetša wukładuja so teksty ewangelijow abo přéduje so wo aktualnych prašenjach, wo prašenjach moralki atd.

Eucharistija je pola Was jenož možna po wosobinskej spowědži. Čehodla?

Eucharistija a spowědž stej drje wšelakej sakramentaj, słušetej pak tola hromadže hižo ze starodawnych časow. Tohodla tomu tež džensa hišće tak je. Njetrjebatej pak samsny dzeń być, spowědać móže so tež wječor, dzeń před eucharistiju.

Zwotkel dóstanu duchowni mzdu? Wot swojeje wosady abo centralnje wot patriarchata?

To so wšitko centralnje rjaduje. Pjenjezne dary wot wosadow so přepokazaja na centralu a so tam rozdžěla. Je to lěpje tak, mamy wosady, kiž su bohate, a tamne, kiž su chude. Tež naša akademija dóstawa pjenjezy z tutech darow. Je tak, zo so wšo, štož so w ru-

skej cyrkwi stawa, wot wukublanja duchownych hač k twarskim naležnosćam, financuje z darow wěriwych. Wot stata cyrkej podpěry njedóstawa, stej tola stat a cyrkej dospołnje wot so džělenej.

Kak je poměr mjez statom a cyrkwju zakonsce rjadowany?

Džensa hišće plaćiwý zakon je z lěta 1925. Je potajkim dospołnje přestarjeny. Stat džěla na nowych zakonjach, ale hdy budu hotowe, hišće njeje wotwidžeć. Mamy tam wězo tež naše přeća, na př. zarjadowanje nježdělnje šule za džěci, zo bychmy měli možnosć, džěci w nabožinje kublać. Hač dotal to njebě možno, smědzachmy jenož kemše swječić a džěci na přeće jich staršich doma wučić.

Smědža so při tym tež džěci tamnych swójbow wobdžělić?

Po zakonu to njeje. Duchowny dze do swójby, kiž je jeho wo to prosyła, a smě jenož džěco tuteje swójby wučić. Po zakonu hromadženje džěci njeje, ale w praksy tola možne je.

Kak zeznaja so džěci z cyrkwju? Zwotkel pochadžeja Waši studenća?

Hdyž so swójba doma wo to njeprócuje, džěco z cyrkwju zeznać, potom wone docyła ničo njezhoni. Wšo zaleži na swójbje. Naši studenća pochadžeja z najwšelakoršich miljejew, z cyrkwin-skich, z indiferentnych abo z cyle ateistiskich swójbow. Hdyž k nam přińdu, maja zwjetša hižo někajke swětno kublanje za sobu, su powołańe nawuknyli abo studowali. Poprawom je to kaž džiw: Towaršnosć je cyle ateistiska, je přez lětdžesatki wšo činiła, zo by so cyrkwi hubjenje šlo, ale wěra je žiwa. podała T. M.

Jan Pawoł Křižan - 3 mojego žiwjenja

Jako dnja 22. 2. 1923, lětsa před 66 lětami, Hodžijski farar Jan Pawoł Křižan zemrě, zapisa tamniši druhi farar, diakon Gerhard Voigt, slědowacy nastawk wo fararju Křižanu do Hodžijskich cyrkwiskich knihow:

Jan Pawoł Křižan, farar w Hodžiju

Zwoprědka wopytowaše wón Michałsku ludowu šulu w Budyšinje, zastupi 1868 (trinaćelětny!) do tamnišeho gymnazija, bě wot jutrow 1877 student teologie w Lipsku, wot jutrow 1878 w Tübingen, hdžež bě z dobom jednolětny dobrowólnik 10. Comp. Württemberg-skeho Füsilier-Regt. 125, pjaty semester studowaše zaso teologiju w Lipsku. W šestym semestrje bě dale tam imatrikulowany, slyšeše pak hač do hód čitanja w Jenje. Po přěnim pruwowanju (cand. theol.) zapokaza jeho wyši cyrkwinski rada Schmidt z Budyšina dnja 20. februara 1881 (Dom. Sexag.) jako diakona při hłownej cyrkwi a jako serbskeho předarja při klošterskej cyrkwi w Kamjencu. Wón bě potajkim w cyłku 42 lět a dwaj dnjej duchowny. 13. jan. 1883 přińdže wón jako diakon do Hodžija a z junija 1898 bě wón Hodžijski farar, tak zo je tu 40 lět, wot toho 25 lět jako farar, skutkował.

Wón měješe dweju synow a dvě džowce. Staršu džowku Margarethu, ro-dženu 13. sept. 1893, je wón 12. awg. 1913 z Janom Rjenčom, fararjom we Wjelečinje, zwěrował. Starši syn Arthur,

rodž. 4. febr. 1895, bě, hdyž wojna wudyri, wyši primaner při Budyskim gymnaziju. Wón zložil nuzowy eksamen, zapisa so jako student při medicinskej fakulće w Lipsku, zastupi pola artilerie do wójnskeho a je 17. awg. 1916 pola Boucharesnes padnył. Druhi syn Kurt, rodž. 20. měrca 1898, so we wójnje jenož lochce na kolenu zrani, wón so zbožownje nawróci, studowaše medicinu, wotpołožil krótko do hód lěta 1922 statne pruwowanje a nawróci so jako medicinalny praktikant domoj. Mlōdša džowka Elisabeth, rodž. 17. 7. 1902, bě nanej swěrna hladarka w jeho chorosći.

Wón bě wulkeje postawy, nadobny muž, měrny a dostojny we wustupowanju. Hinak hač Eliasowa postawa jeho njezapomniteho předchadnika Imiša, běše wón skerje kaž Jan, miłeje, wjednowaceje, sprawneje a nadobneje mysle. Wón, kiž sam z njehudeho domu pochadžeše, njeda so w žany nastupanju w swojim zadžerženju napřečo bohatym a vysokostejacym wobwliwować. Swobodny wot wšeje hołje česćelakomnosće, bě wón stajnje njehabla-cy, sprawny a cyle wón sam. Frazu a hołe činjenje wón wotpokazowaše, bě sebi swojeje zbōžnosće w Chrystće wěsty, bě we wěrje skrućena wosobina, bě woprawdžita anima pia, candida.

W swojich přédowanjach, kotrež zdžěla tež po puću do zdalenyh wsow, hdžež chorych wopytowaše, abo při džěle w zahrodze (ščěpjenje sadowych štomow)

sej rozpominaše a kotrež stajnje posłownje wudžěla — wón džělaše nje-směrnje spěšnje — prócowaše so stajnje tak rěčeć, zo jeho tež najjednorša a najstarša wowka zrozumi. W přédowanjach zdrasći rady mysličku do mišterskich, z jednoreho wšedneho žiwjenja wzaťych přirunowanjow; zwjetša běchu wone cyle originalne, a jeli načitanu wědu wužiwaše, tak poda zwjetša žórlo. Bjez frazow a hołych činkow běchu jeho přédowanja, jednore a jasne, a tola druhy tak mōcne, zo wutroby přisposlucharjow hluboko jimachu. Prōstwje, wuběrk swojich přédowanjow do čišća dać a je z tym wosadže zdžeržec, wón — w jeho skromnym wašnju — njeje wotpowědował; hōdne pak bychu toho byli. Někotre z jeho narěčow we wōjnskich modlerskich hodžinach je na napominanje swojeho zastojnskeho bratra Voigta jako zawodne rozpominanje w „Missionskim Posole“ wotčićeć dał.

Wón bě jedyn z najlěpšich synow serbskeho naroda, cyła jeho wutroba słušeše narodej. Serbsku rěč ze wšěmi jeje nadrobnosćemi wón hač do poslednjeho wobknježeše, tak zo dokonješe w serbskich přédowanjach do runjewon klasisce rjaneje formy zdrasćene to wuprajic, štož wšitke wutroby jimaše a z čimž wutroby pozběhowaše na wyšiny křesćanskeje wěry. Na němskim přédowanju bě druhy pytnýč, zo bě wone přeložk ze serbsčiny. Wón rěčeše radšo serbsce hač němsce a tež kazualne narěče měješe radšo w serbskej rěči. Do služby serbskeho naroda je swoje mocy tež z tym stajil, zo je wjac hač 30 lět protyku pisał, w kotrež je sej hižo ze

samými zawodnými přinoškami (pod napismom „Pomhaj Bóh“) trajny pomník mjez Serbami postaji. Dale je wjac hač 20 lét měsačnje wuchadžacy „Missionski Posoľ“ wudawaľ, z čimž je hłownje jeho zaslužba, zo su Serbja telko za misionstwo woprowali. Tu je tež, wosebje k swjatym dnjam, spěwy wozjewi, kiž je sam spisaľ. Wšitke spěwy, kiž njesu z tamnym mjenom podpísane, su z jeho pjera. Jednore, njekumštne, ludowe, rjane po wobsahu a po formje, dychaja wone jeho duch. Džakowny by był nadawk, tute spěwy hromadžić; Serbja bychu z nimi měli hódnotne wudospoľnenje swjedženskich kěrľušow w spěwarskich. Spisaľ je wón tež napisma za domy a narowne kamjenje, skladnostne basnje, spěwy za serbske kwasy, kaž rozžohnowanje a witanje njewjesty a podobne, bohužel je njeje hromadžić.

Jako naslědnik biskopa Łusčanskeho bě wón předsyda serbskeho literarneho towarstwa Maćica Serbska, čestne to zastojnstwo, kotrež jeho tež z wěstěj hordosću napjelni.

Swojemu zastojnskemu bratřej Voigtej bě wón we wuskim přecelstwje zwjazany. W kotřej měrje bě sej lubosć swojeje wosady wudobyľ, to pokaza so při jeho zastojnskim jubileju a při jeho smjerći. Tu hišće něšto k poslednišemu:

18. 11. 1922 wón na gripu schorje, tak zo njemóžeše čelowe předowanje dokončić a zo dyrbješe na 19. nowembra postajenu wosadnu zhromadžiznu wotprajić. Wón zaso tak daloko wotchorje, zo móžeše hišće něšto króć předować, posledni raz přeni džen hód. Bě to jeho poslednje slowo na wosadu. Druhi džen hód je hišće wěrowansku narěč wo Luk. 9,14 měľ, to bě jeho posledni zastojnski skutk. Po posedženju cyrkwinskeho předstejičerstwa 28. 12. 1922 chorosć (arterioskleroza) přiběraše a mocy hladajcy woteběrach. Srjeđu, 14. 2. 1923, jeho na prawej stronje Božaručka zaja a 21. 2. so samsne wospjetowaše. Dnja 22. 2. 1923 wón wusny,

bjeztoho zo by hišće raz k wědomju přišoľ.

Při chowanju porěča jeho přichodny syn farar Rjenč doma w swójbnym kruhu serbske rozžohnowanske slowo. Wopomnjensku narěč w cyrkwi měješe duchowny Voigt w němскеj rěči, na čož senior cyrkwinskeho předstejičerstwa, Richard Stärker nad Žičenjom, při kašću džakne slowo wosady přednjese. Po tym zo běchu so 20 serbskich zastojnskich bratrow a štyrjo němscy z hrónčkom abo kěrľušom z nim rozžohnowali, rěčeše sup. dr. Heber z Radeberga. Přewodžerjow bě telko, zo ani wšitcy do cyrkwy njemóžachu, hačrunjež ludžo we wšěch chódbach hač k schoďzenkam we woltarnišću wusko stejachu. Při rowje mějachu dalje narěče zastupowacy předsyda Maćicy Serbskeje, tachantski senior Skala z Budyšina (serbsce), kantor Belick za Hodžijsku šulu (němsce) a wyši wučer Beyer-Boblitz za wučerjow wosady (němsce a serbsce): jako poslednje znamjo džaka položihu wěncy. Požohnowanje měješe w serbskej rěči farar Voigt.

*

Krótko do swojeje smjerće je Jan Pawoľ Křižan za swojich swójbných napisaľ dopomnjenki ze swojeho žiwjenja. Bohužel so wone z jeho přesydenjom jako duchowny do Hodžija skónča, tak zo njezhonimy z nich nič z jeho serbskeho skutkowanja jako redaktor „Missionskeho Posoľa“ a „Předženaka“ a nič wo jeho nazhonjenjach jako předsyda Maćicy Serbskeje. Jeho dopomnjenki na lěta džěcatstwa w Sěijecach pola Budyšina pak skića wobšěrný dohled do žiwjenja na serbskej wsy w šěsćdzesatych lětach zašeho lětstotka. Nimamy w Serbach wjele tajkich originalnych, wšědne žiwjenje wopisacych dokumentow, a tak chcemy w přichodnych čisľach „Pomhaj Bóh“ dopomnjenki Jana Pawoľa Křižana na jeho džěcace lěta wozjewić. Džakujemy so jeho džowce, knj. zwud. Rjenčowej w Barće, kiž je nam wozjewjenje přecelnje dowoliľa.

T. M.

Jan Křižan

Přeprašujemy

5. 2. 1989 — njedžela do póstneho časa

10.00 hodž kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

11.25 hodž. serbska nutrnosć w rozhłosu

14.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

12. 2. 1989 — 1. njedžela w póstnym času

8.30 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)

8.30 hodž. kemše w Minakale (Feustel)

10.00 hodž. kemše w Barće (Malink)

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Bukecach (G. Lazar)

20. 2. 1989 — póněžela

9.30 hodž. kubľanski džen w Budyšinje na Hornčerskej

22. 2. 1989 — pokutny džen

9.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Bukecach (G. Lazar)

5. 3. 1989 — 4. njedžela w póstnym času

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

11.25 hodž. nutrnosć w rozhłosu

14.00 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

Wšudžom so wuhlo wudobywa kaž tu pola Belchatowa w Pólskej. W přichodnym čisľe chcemy nastawć k tomu wozjewić.

Foto: Jackowski

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchowných. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukeinska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, Budyšin, 8600, tel. 4 22 01. — Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Čisć: Nowa Doba, čisćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-2442/88) — Wuchadža jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110. — Index-Nummer 32921